O`SMIRLIK DAVRIDA FARZAND VA OTA-ONA O`RTASIDA SOG'LOM MUNOSABAT O`RNATISHNING PSIXOLOGIK AHAMIYATI

XORAZM VILOYATI QO`SHKO`PIR TUMANI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI BO`LIMIGA
QARASHLI 53- SONLI MAKTAB PSIXOLOGI
KARIMOV O`LMASBEK SHOKIROVICH

Annotatsiya: Ushbu maqolada o`smirlik davrining psixologik xususiyatlari hamda farzand va ota-ona o`rtasida sog'lom munosabatlarni shakllantirishning ahamiyati yoritilgan. O`smirlik davrida yuzaga keladigan emotsional o`zgarishlar, mustaqillikka intilish, muloqotdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo`llari tahlil qilingan. Shuningdek, oiladagi ijobiy psixologik muhitning o`smir shaxsining rivojlanishiga ta'siri ochib berilgan.

**Kalit so`zlar:** O`smirlik davri, ota-ona, farzand, psixologik munosabat, oilaviy muhit.

Kirish

O`smirlik davri inson hayotidagi eng murakkab va mas'uliyatli bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu davr odatda 11–17 yosh oralig'ini o`z ichiga oladi va jismoniy, psixologik hamda ijtimoiy o`zgarishlar bilan xarakterlanadi. O`smir shaxs sifatida shakllanish jarayonida mustaqil fikrlashga, o`z "men"ini anglashga va atrofdagilar bilan yangi munosabatlar qurishga intiladi. Aynan shu davrda ota-ona va farzand o`rtasidagi munosabatlarning mazmuni va sifati o`smirning ruhiy rivojlanishiga katta ta'sir ko`rsatadi.

Oiladagi sog'lom psixologik muhit o`smirning o`ziga bo`lgan ishonchini mustahkamlaydi, emotsional barqarorligini ta'minlaydi va ijtimoiy moslashuviga yordam beradi. Aksincha, doimiy nizolar, tushunmovchiliklar va nazoratning haddan tashqari kuchayishi o`smirning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko`rsatishi mumkin.

Asosiy qism. O`smirlik davrining psixologik xususiyatlari

O`smirlik davrida bolaning psixikasida sezilarli o`zgarishlar yuz beradi. U o`zini kattalardek his qila boshlaydi va mustaqillikka intiladi. Shu sababli ota-onaning har bir tanbehi yoki keskin nazorati o`smir tomonidan salbiy qabul qilinishi mumkin. Bu esa oilada nizolar paydo bo`lishiga olib keladi. Psixologlarning ta'kidlashicha, o`smirlik davrida quyidagi holatlar ko`proq kuzatiladi:

-hissiyotlarning tez o`zgarishi;

-ta'sirchanlikning kuchayishi;

-tengdoshlar fikriga ortiqcha e’tibor berish;
-mustaqillikka intilish;
-o`z shaxsiyatini namoyon qilish istagi.

Mazkur xususiyatlarni inobatga olgan holda ota-onalar farzand bilan muloqotda ehtiyotkor va tushunuvchan bo`lishlari zarur.

Ota-ona va farzand o`rtasidagi sog’lom munosabatlarning ahamiyati

Sog’lom munosabat — bu o`zaro hurmat, ishonch, samimiy muloqot va qo`llab-quvvatlashga asoslangan aloqadir. O`smir ota-onasi tomonidan tinglanayotganini va tushunilayotganini his qilsa, unda xavfsizlik hissi shakllanadi.

Sog’lom oilaviy munosabatlarning psixologik ahamiyati quyidagilarda namoyon bo`ladi:

1. Emotsional barqarorlikni ta’minlaydi. Mehr va e’tibor ko`rgan o`smir o`z his-tuyg’ularini erkin ifodalay oladi. Bu esa stress va ichki zo`riqishlarning kamayishiga yordam beradi.

2. O`ziga ishonchni shakllantiradi. Farzandning fikrini hurmat qilish va uni qo`llab-quvvatlash o`smirning o`ziga bo`lgan ishonchini oshiradi.

3. Salbiy xulq-atvorning oldini oladi. Oilada sog’lom muloqot mavjud bo`lsa, o`smir turli zararli odatlar va salbiy guruhlar ta’siriga kamroq beriladi.

4. Ijtimoiy moslashuvni kuchaytiradi. Ota-onasi bilan yaxshi munosabatda bo`lgan o`smir jamiyatda ham ijobiy munosabatlar o`rnatishga moyil bo`ladi.

Ota-onalar yo`l qo`yadigan asosiy xatolar

Ba’zi hollarda ota-onalar farzand tarbiyasida quyidagi xatolarga yo`l qo`yadilar:

farzand fikrini tinglamaslik;
-doimiy tanqid qilish;
-boshqalar bilan taqqoslash;
-haddan tashqari nazorat qilish;
-mehr va e’tiborning yetishmasligi.

Bunday holatlar o`smirning ota-onadan uzoqlashishiga, ichki tushkunlikka yoki agressiv xulq-atvorga sabab bo`lishi mumkin. Sog’lom munosabatlarni shakllantirish yo`llari. Samimiy muloqot Ota-ona farzand bilan do`stona suhbat qurishi, uning fikrlarini tinglashi kerak.

Ishonchli muhit yaratish- Farzand o`z muammolarini qo`rqmasdan ayta oladigan oilaviy muhit muhim ahamiyatga ega.

Qo`llab-quvvatlash- O`smirning qiziqishlari va yutuqlarini qadrlash unda motivatsiyani oshiradi.

Adolatli nazorat- Nazorat zarur, biroq u bosim ko`rinishida bo`lmasligi kerak.

Birgalikda vaqt o`tkazish- Oilaviy suhbatlar, sayrlar va tadbirlar o`zaro

yaqinlikni mustahkamlaydi.

Xulosa

O`smirlik davri farzand hayotidagi eng nozik bosqichlardan biri bo`lib, bu davrda ota-ona va farzand o`rtasidagi munosabatlarning sog'lom bo`lishi nihoyatda muhimdir. O`zaro hurmat, ishonch va samimiy muloqotga asoslangan oilaviy muhit o`smirning psixologik sog'lom rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, bunday munosabatlar farzandning jamiyatga moslashuvi, mustaqil fikrlashi va kelajakda barkamol inson bo`lib shakllanishida muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova V. M. "Oila psixologiyasi". — Toshkent: O`qituvchi, 2019.
2. G'oziyev E. "Yosh davrlari psixologiyasi". — Toshkent, 2020.
3. Davletshin M. G. "Umumiy psixologiya". — Toshkent, 2018.
4. Muxina V. S. "Возрастная психология". — Moskva, 2017.
5. Vygotskiy L. S. "Pedagogik psixologiya". — Moskva, 2016.
6. Xasanboyeva O. "Oilaviy tarbiya asoslari". — Toshkent, 2021.